

ἈΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΩ

Αἱ ἐξετάσεις τῶν Σχολείων μας ἐν γένει, δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν, ὅπως δὴ ποτε καὶ ἀν διαιρή αὐτάς τὸ ἰδιαιτέρον πρόγραμμα ἐλάχιστο, διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλα καὶ διακεκριμένα μέρη. Τὸ πρῶτον εἶνε συνήθως ἡ ἐπίδειξις τῆς ἐπιδείξεως, πολυτέλεια καὶ διασκέδασις, μέρος δικαιολογοῦν τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐναρκητήριου λόγου, καθ' ὃν αἱ ἐξετάσεις εἶνε «πνευματικὴ πανήγυρις καὶ πανδασία» καὶ συμπεριλαμβάνον μετὰ τῆς δῆθεν γυμναστικῆς καὶ μουσικῆς, τὴν συνειθισμένην κωμωδίαν καὶ τὰναψυκτικὰ τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς προσκεκλημένους. Τὸ δεύτερον ἀποτελεῖ — συνήθως καὶ αὐτὸ — τὴν κυρίαν οὐσίαν τῶν ἐξετάσεων· ξηρόν, σκληρὸν καὶ ἀνιαρὸν μέρος, συμπεριλαμβάνον μόνον «τὴν προφορικὴν δοκιμασίαν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ διδασκόμενα μαθήματα» καὶ ὡς τοιοῦτον ἔχον τὴν ἀξίωσιν ἢ τὸ πρόσχημα ν' ἀποφασιζῆ τὴν θέσιν των καὶ πολλάκις τὴν τύχην των. Τὰ μέρη ταῦτα ἐπιστέφει ἐνίοτε καὶ εἰς σιχαμερῆς ἐπίλογος· οἱ ἄφθοροι καὶ ἄκρατοι εἰσπαῖνοι τοῦ καθημερινοῦ τύπου, οἱ θαυματούμενοι εἰς διδασκόντας καὶ διδασκόμενους. Ἄλλ' αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὰ μεθεόρτια, ἢ ἀπόλαυσις τῶν ὁποίων δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς δεχομένους τὴν πρόσκλησιν νὰ συμμετάσχωσι τῆς ἐορτῆς.

Τὸ πρῶτον μέρος τὸ παρερχόμεθα καὶ τὸ... συγχωροῦμεν. Ἄς ἤμεθα ἐπιεικεῖς, ἄς μὴ διυλίζωμεν τὸν κώνωπα. . . Κάμνει καὶ τὸσην ἔσσην! Ἐπειτα τὸ δεύτερον εἶνε ἰδίως ἐκείνο τὸ ὅποιον μᾶς ἐνέπνευσεν ἀνάκλιθεν τὰς αὐτάς λυπηρὰς σκέψεις περὶ τῶν ἐξετάσεων καὶ μᾶς ἔκαμε νὰ μορφώσωμεν λεληθότως τὴν πεποίθησιν ὅτι, ὅπως μάλιστα τελοῦνται σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν, βλέπτουσιν ἀντὶ νὰ ὠφελῶσιν αἱ ἐξετάσεις. Μόνη τῷ ὄντι ἡ προφορικὴ λεγομένη δοκιμασία δύναται νὰ παράσχη εἰς τὸν νοήμονα ἄκρατὴν γυμνῆν τὴν εἰκόνα τῆς ἀσυνειδησίας καὶ τῆς ἀγυρταίας τοῦ διδασκάλου, τῆς ἐστρεβλωμένης διανοίας τοῦ μαθητοῦ, ὅλης τῆς ἀθλιότητος τοῦ ἐπικρατοῦντος συστήματος. Οἱ κληροὶ ἐκεῖνοι, παραδείγματος χάριν, οἱ ἐρίζοντες εἰς τὸν ἐξεταζόμενον ἐπὶ τίνος θάπαντήσῃ, εἶνε συνήθως ψευδεῖς· τὸ μέρος τοῦ εἶνε ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν καὶ ὠρισμένον. Ὁ διδάσκαλος ὁ πτωχός, ὁ ἔνεκα τῆς πληθῆος τῶν ἀντιζήλων του ἀναγκασμένος νὰ παίξῃ τὰ ταπεινότερα παιγνίδια εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν σκληρὸν τῆς ζωῆς, ἔχει πρὸ παντὸς χρεῖαν βελλάμας καὶ ἐπιδείξεως, εἴτε πρὸς τὸ κοινὸν καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ἂν εἶνε προϊστάμενος, εἴτε πρὸς τὸν προϊστάμενόν του ἂν εἶνε ὑφιστάμενος· εἰς αὐτοὺς δὲ καλῶς ὅτι ἂν δὲν ἐνεργήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οὔτε λέξιν δὲν θ' ἀπαντήσουν οἱ μαθηταὶ του, οἱ μικροὶ ἀριστεῖς, οἱ εὐφύεστατοι, τοὺς ὁποίους θερμότητα τὴν ἐπομένην θὰ συγχωροῦν καὶ θὰ κολακεύουσιν αἱ ἐφημερίδες. Ἄλλ' ἄλλοίμονον! μήπως σώζονται καὶ τώρα ποῦ ἀπαντοῦν; Τοὺς ἀκούετε πῶς ἀραδιάζουν λέξεις ἀπὸ τὰς ὁποίας οὔτε γρὺ δὲν ἐννοοῦν! Προφανῶς δὲν εἰδέουσαν τίποτε περισσότερον, ἐδῶθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς περικοπῆς, τὴν ὁποίαν τοῖς ὠρισαν ν' ἀποστη-

θίσουν. Ἄν ἀψηφῆσθε τὸ βλοσυρὸν βλέμμα τοῦ διδασκάλου καὶ τοῖς ἀπευθύνατε καμμίαν ἐρώτησιν, θὰ χάσουν, ἀνεπιστρεπτὲ! ἴσως, τὸν ῥοῦν τῆς ἀπαγγελίας καὶ θὰ σᾶς ἀτενίσουν μὲ ὕφος περιλυπόν, ὡς νὰ σᾶς ἔλεγον «Κύριοι, λυπηθῆτέ με, εἶμαι βλάξ, εἶμαι μία μηγάρι καὶ τίποτε ἄλλο!» Ἀδύνατον δὲ εἶνε νὰ μὴ σκεφθῆτε τότε σεῖς ὅτι, ἂν ἔχι ὅλους, τοὺς περισσοτέρους ὅμως τοὺς ἔκαμαν βλάκας αὐτοὶ οἱ προωρισμένοι νὰ τοὺς φωτίσουν καὶ ὅτι ὀλίγα, ὀλίγιστα ἰσχυρὰ πνεύματα καὶ χαρακτηρῆς ἐδυνήθησαν νὰποφύγωσι τὴν ἐπίδρασιν τὴν διανοητικὴν τῆς σχολαστικῆς ἐκπαίδευσως, καὶ τὴν ἠθικὴν τῶν ἀπατηλῶν ἐξετάσεων, τῆς ἀηδοῦς αὐτῆς κωμωδίας!

*

Διότι ἐν ἐπιχείρημα, ἐν ψεῦδος, μία ἀπάτη εἶνε αἱ ἐξετάσεις τῶν σχολείων μας, τῶν περισσοτέρων. Ἀπὸ τοῦ δείγματος τῆς ἰχνογραφίας, τὸ ὅποιον φέρει μὲν τοῦ διδασκόμενου τὴν ὑπογραφήν, ἀλλ' ἔγινε διὰ τῆς χειρὸς τοῦ διδάσκοντος, μέχρι τῆς δῆθεν κατ' ἔννοια νὰ ἐπαναλήψωσι τοῦ μαθήματος, ἢ ὁποία δὲν εἶνε ἡ τεχνικὴ τις ἀποστήθισις, τὰ πάντα εἶνε πλαστά, νόθα, ἐκ τῶν προτέρων μελετημένα καὶ ὑπολογισμένα διὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην πρὸ τοῦ κόσμου ἐντύπωσιν, τῆς ὁποίας μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι ἔχουν ἀνάγκην διὰ νὰ κριθῶσι. Φαντασθῆτε τώρα πόσον ὠφελίμως καὶ ἐπικερδῶς μελετᾷ ὁ μαθητὴς δι' ἐξετάσεις τοιαύτας καὶ πόσον λαμπρὰ διαπλάσσεται, λαμβάνων μέρος εἰς αὐτὴν τὴν μετὰ τῶν διδασκάλων του συμπαιγνίαν, ἢ ὁποία ὅλοι εἰς εὐρομένον ὅτι γίνεται πάντοτε καὶ ὅμως ὅλοι τὴν ἀνεχόμεθα καὶ πολλάκις, ὑπὸ τὴν ὥραιαν τῆς ἐπίφρασιν, τὴν λησμονοῦμεν! Εἶνε ἀπελπιστικὸν μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ συλλογίζεσθαι κανεὶς ὅτι ἀπὸ τόσῃ τρυφερᾶς ἡλικίας συνειθίζου τὸ παιδίον ἐπιδύμενον εἰς τὴν κωνομίαν, διὰ νὰ το ἀποδώσου βραδύτως εἰς τὴν ἀπάτην, διὰ νὰ το ἀποδώσου βραδύτως εἰς τὴν κωνομίαν, διὰ τοιοῦτων μελετῶν καὶ ἐξετάσεων παρεσκευασμένον καὶ ἐφωδιασμένον διὰ τοῦ διπλοῦ προσωπεῖου τῆς ψευδοπαιδείας καὶ τῆς ἐλαστικῆς συνειδήσεως! Ὡ καὶ, πρέπει νὰ ἔχωσι χαμένον ἐντελῶς τὸ ἠθικὸν των συναίσθημα, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἀντιλαμβάνωνται ἐξ ὑπερβαλλούσης ἀνοίας οἱ γονεῖς, ἔχι μόνον διὰ νὰ ἐνέχωνται τὸ καθεστῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ χύνωσι μάλιστα πολλάκις καὶ δάκρυα χαρᾶς διὰ τὰς «εὐστόχους» ἀπαντήσεις τῶν τέκνων των! . . .

Ἄλλὰ δὲν εἶνε δι' αὐτὸν τὸν λόγον μόνον κώλυμα τῆς ἀληθοῦς παιδείας αἱ ἐξετάσεις. Ὑπάρχει καὶ ἄλλος ἰσχυρότερος, βίβλικώτερος, γενικώτερος. Ὁ λόγος αὐτὸς εἶνε ὅτι ἡ μελέτη δὲν εἰμπορεῖ ποτε νὰ εἶνε εἰλικρινῆς καὶ ἐπομένως γόνιμος, γινόμενὴ ὅπως γίνεται σήμερον, διὰ τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τῶν ἐξετάσεων. Καὶ ἐντιμὸν ἂν ὑποθέσωμεν τὸν διδάσκαλον καὶ ἀνοθεύτους τὰς ἐξετάσεις, ὁ μαθητὴς δὲν θὰ μάθῃ ποτὲ ὅσα πρέπει, ὅταν μελετᾷ διὰ νὰ δώσῃ ἐξετάσεις καὶ νὰ τύχῃ βαθμοῦ. Τὸ φάσμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς πνευματικῆς πανηγύρεως καὶ πανδασίας, τὸ προσκάλου τὸς παλμοὺς τῆς μικρᾶς του καρδίας, εἶνε ὡσαύτ' μαγγανεία τις τοῦ πνεύματος, πάντοτε παρούσα, ἢ ὁποία τὸν ἐμποδίζει νὰ αἰσθανθῆ τὸν ἔρωτα τῆς σπουδῆς, τὴν

πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπην ἀμιγῆ, τὴν ὑψίστην ἡδονὴν τῆς ἰκανοποιήσεως τοῦ πόνου τοῦ εἰδέναι. Νομίζει, συνειθίζει εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι αἱ ἐξετάσεις εἶνε ὅλης τῆς ἐπιπόνου μελέτης ὁ σκοπὸς καὶ μετὰ τὰς ἐξετάσεις του, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, πετὰ τὰ βιβλία του διὰ νὰ μὴ τάνοιξῃ πλέον κατόπι. Κατ' αὐτὴν τὴν μέθοδον προχωρεῖ καὶ τελειώνει τὰς σπουδὰς του. Ἡ ἀνάμνησις τῶν σχολικῶν ἐτῶν τοῦ εἶνε εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἀνάμνησις μαρτυρίου καὶ μανθάνει τόσα, ὅσα χρειάζεται διὰ νὰ παραστῇ εὐπρόσωπος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δοκιμασίας, ἡ ὅποια θά τον προκίση μ' ἕν ἀπολυτήριον καὶ θά του ἀνοίξῃ τὰς θύρας τῆς κοινωνίας — δηλαδὴ δὲν μανθάνει τίποτε, οὔτε ὅσα θεωροῦνται ἀλλοῦ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ διὰ τὸ πρακτικώτερον στάδιον. Ὑπολογίσατε τώρα τὴν ἀτροφίαν τῆς καρδίας του, τὸν ὕπνον τῆς καλαισθησίας του, τὴν σκωρίαν τοῦ νοῦ του καὶ τὴν κεκτημένην τάσιν πρὸς τὴν ἀθλίαν αὐτὴν «μελέτην δι' ἐξετάσεις» τὴν ὅποιαν ἂν γίνῃ φοιτητῆς ἐφαρμόζει καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην του καὶ δι' αὐτὸ δὲν μανθάνει τίποτε, — καὶ μὴ δυσθυμήσετε πρὸ τοῦ ἔλεεινοῦ θεάματος! Ὁ δυστυχὴς! Ἐκ τοῦ σχολείου δὲν ἀποκομίζει ἔρωτα ἀλλὰ μίσος, καὶ ὅταν ἐνθυμηθῇ κλαίει τὰ ὠραιότερα ἔτη τῆς ζωῆς του, τὰ ὅποια ἔχασεν ἐκεῖ—οὔτε καὶ αὐτὸς πλέον δὲν ἠξεύρει πῶς καὶ διατῆ, ἐπόμενος εἰς τὴν συνήθειαν τοῦ κόσμου καὶ ἔχων τὴν πρόληψιν νὰ φοβῆται τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς διδασκάλους του.

Καὶ τὰ ἔχασε τῶ ὄντι διότι ἐμελέτα μόνον δι' ἐξετάσεις. Ἐμελέτα δηλαδὴ νάρπαξῃ ἕνα βιβλίον καὶ αὐτὸς καὶ νὰ γίνῃ ὄργανον τῆς ἀπατηλῆς ἐπιδειξέως τοῦ διδασκάλου. Ἀνειλικρινῆς, νόθος, ἐπιτηδεῖα μελέτη, ἡ ὅποια τόσῃν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἀληθῆ, ὅσον καὶ ἡ φλόξ μὲ τὴν ἀντανάλασιν τῆς.

*

Δι' αὐτὸ ἐγὼ εὐχαρίστως θά καθήρουν— τούλαχιστον διὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν, καθ' ἣν ἀποκτᾶται ἡ κακὴ συνήθεια — τὰς ἐξετάσεις. Εἰς τὸν μικρὸν μαθητὴν θάπέδιδα ἐξ ἀρχῆς ὅλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ πνεύματός του. Θά προσεπάθουν μόνον νὰ του ἐνσταλάξω βαθέως εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἀσφαλῶς τὸν ἔρωτα τῆς σπουδῆς, νὰ του ἀφῆνισω τὸν πόνον τοῦ εἰδέναι καὶ νὰ τον κάμω λεληθότως νὰ κατανοήσῃ ὅτι τὸ μανθάνειν εἶνε πληρῶσις φυσικῆς τινος ἀνάγκης ὅπως τὸ φαγητὸν καὶ ὁ ὕπνος καὶ ὅτι οὔτε ὁ μόνος οὔτε ὁ πρῶτιστος σκοπὸς τῆς μελέτης εἶνε ὁ βαθμὸς καὶ αἱ ἐξετάσεις, οὔτε ἡ λεγομένη δῆθεν φιλοτιμία καὶ ἡ ἄμιλλα τὸ ἰσχυρότερον αὐτῆς κέντρον. Καὶ ὅταν ἔφθανεν εἰς σημεῖον καθ' ὃ ἡ μελέτη, γινομένη μόνον χάριν αὐτῆς τῆς μελέτης, θά ἦτο δι' αὐτὸν ἡδονή, ὅμοια πρὸς τὴν ἐν θέρει διὰ ψυχροῦ καὶ διουχοῦς ὕδατος κατὰσβεσιν τῆς δίψης, τότε μόνον ἦσχος περὶ τῆς τύχης του, θά ἐδυνάμην νὰ τον ὑποβάλω καὶ εἰς ἐξετάσεις, — ἔχι βεβαίως κατὰ τὸ σύστημα τῶν σήμερον τελουμένων — ἀλλὰ ποτέ, ποτέ εἰς μελέτην δι' ἐξετάσεις.

Δὲν ἠξεύρω πῶς σᾶς φαίνεται ἡ τολμηρὰ αὐτῆ παιδαγωγικὴ ἰδέα, τὴν ὅποιαν μοῦ κερφώνει βαθύτερον κατ' ἔτος ἡ παρακολούθησις τῶν ἐξετάσεων. Ἀλλὰ σᾶς βεβαίω ὅτι ἂν εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ ἤμικαι

πατήρ, τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ τέκνου μου θά ἐμπιστευόμην μόνον εἰς τὸν διδάσκαλον ἐκείνον, ὁ ὅποιος θά μοι ἔλεγεν :

«Εἶμαι διευθυντῆς Ἐκπαιδευτηρίου, τὸ ὅποιον δὲν κἀμνει ἐνικυσίους δημοσίας ἐξετάσεις! »

ΑΝΤΙΑΛΛΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

[G O E T H E]

Ἐδῶ, καλέ μου γέροντα! εἰμῶς' ἐδῶ κοντὰ μας! Εἶμασθ' ἐδῶ μονάχοι μας, καὶ κλεισοῦμε καὶ ταῖς θύρας, ἡ μάννα μας προσεύχεται, κι' ὁ κύρης μας ἐβγήκε κ' ἐπῆρε δίπλα τὰ βουνὰ λύκος νὰ κυνηγήσῃ. Ἐνα τραγοῦδι ὡ λέγε μας καὶ ξαναπές το πάλι, νὰ χαρᾶχθῇ ἡ τῆ μνήμη μας ἐμε καὶ τ' ἀδελφοῦ μου. Καιρὸς πολὺς πού τὸ γλυκὸ τραγοῦδι λαχταροῦμε. —

Ἄκουν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

«Μὲς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτός, ἔς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τὸν τρόπο » τὸ μέγα ἐκείνος παραιτεῖ καὶ πλοῦσιο του παλάτι » καὶ τοὺς πολλοὺς του θησαυροὺς πῶχει ἔς τὴ γῆ χωμένων.

» Ἀπὸ μιὰ θύρα ὁ κόμητας ἀπόκρυφῃ ξεφεύγει » τί νὰ βαστᾶ ἔς τὰ χεῖρά του; τί κλεῖ ἔς τὸ ἐπανωφόρι, » τί νὰ ναι αὐτὸ πού βιαστικὸς παίρνει μακρὰ καὶ φεύγει; » Ἐνα κοράσι τρυφερό, παιδάκι πού κοιμᾶται. —

Ἄκουν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

« Ἡ αὐγὴ σηκόνεται λαμπρῆ, ἄπειρος εἶναι ὁ κόσμος, » ἄσυλο περ' ἀνοίγεται ἔς τὰ δάση, ἔς τὰ λαγκαθία, » προσφέρουν σπλαχνικὰ χωρὶ ἀναψυχῆ τοῦ βάρου » καὶ περπατεῖ καὶ περπατεῖ καὶ γρόνους διακονεῖ » καὶ πάντοτε μακρύτερη τοῦ αὐαῖν' ἡ γενειάδα, » ἀλλὰ καὶ τ' ἀκριβὸ παιδί ἔς τὴν ἀγκαλιὰ του αὐαῖνει, » σὰν ἀποκάτου ἔς ἀγαθὸ κ' εὐτυχημένο ἀστέρι, » ἔς τὸ ἐπανωφόρι ἀπὸ βροχαῖς καὶ ἀνέμους σκεπασμένο. »

Ἄκουν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

« Ἀλλὰ τὰ χρόνια ἐπέρασαν ξεθώρισε τὸ βούγο, » τὸ βούγο ἐκουρελισθήκε καὶ πλεῖα δὲν τὴ σκεπάζει. » Τ' ἀκριβὸ πλάσμα νὰ κυττᾶ πῶς χαίρεται ὁ πατέρας! » καὶ πῶς ἔς τὰ στήθη δὲν βαστᾶ τὴν ἀπειρη χαρὰ του! » Λαμπρῆς ἀνδρείων γενεᾶς τρισεύγενο βλαστάρη » τί θησαυρὸς ἔς τὸν γέροντα πατέρα πού λατρεῖ! »

Ἄκουν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

« Ὅμορφο βασιλόπουλο μὲ τ' ἄτι του ἐπερνοῦσε, » κι' ἀπλάνει αὐτὴ τὸ χέρι τῆς τὸ ἔλεος νὰ λάβῃ, » ἀλλὰ τὸ βασιλόπουλο δὲν δίνει ἐλεημοσύνη, » καὶ πιάνοντας γλυκὰ γλυκὰ τῆς κόρης τὸ χεράκι, » — Αὐτὴν τὴν κόρη, ἐφώναζε, τὴν θέλω ἐπὶ ζωῆς μου. » — Ἄνισως ἐσὺ ἐγνώρισες, τοῦ ἀπολογήθη ὁ γέρος, » τί ἀξίζει αὐτὸς ὁ θησαυρὸς, βασιλίσσά σου θῆναι. » Ἐσὺ αὐτὴν ἐδῶ τὴ γλωρσιὰ νᾶναι δική σου ἡ κόρη. »

Ἄκουν τὸ γέρο τὰ καλὰ παιδιὰ καὶ ἀναγαλλιάζουν.

« Ἐνας παπᾶς τοὺς εὐλογεῖ μὲς τὸ νὰ τοῦ Ὑψίστου.